

**JAMIYAT BOSHQARUVIDA FUQAROLIK JAMIYATI  
INSTITUTLARINING ISHTIROKI**

**Abdug'offorov Ibroximjon Baxtiyorjon o'g'li**

Andijon viloyati Bo'ston tuman prokuraturasi prokuror yordamchisi

[abdugofforvibrohim@gmail.com](mailto:abdugofforvibrohim@gmail.com)

***Annotatsiya:** ushbu maqolada nodavlat notijorat tashkilotlarining huquqiy maqomi va ularni davlat va jamiyat boshqaruvida tutgan ahamiyati hamda jamiyat boshqaruvida nodavlat-notijorat tashkilotlarining ishtirokini rivojlantirishga haqida bayon etiladi.*

***Kalit so'zlar:** nodavlat-notijorat tashkilotlari, fuqarolik jamiyati, jamoat birlashmalari, kasaba uyushmalari, siyosiy partiyalar, ommaviy harakatlar.*

**УЧАСТИЕ ИНСТИТУТОВ ГРАЖДАНСКОГО ОБЩЕСТВА В  
УПРАВЛЕНИИ СООБЩЕСТВАМИ**

**Абдугоффаров Ибрагимджон Бахтиярджон угли**

Помощник прокурора Бостонской районной прокуратуры Андижанской области

[abdugofforvibrohim@gmail.com](mailto:abdugofforvibrohim@gmail.com)

***Аннотация:** в данной статье описывается правовой статус негосударственных некоммерческих организаций и их значение в управлении государством и обществом, а также развитие участия негосударственных некоммерческих организаций в управлении обществом.*

***Ключевые слова:** неправительственные организации, гражданское общество, общественные объединения, профсоюзы, политические партии, массовые движения.*

## **PARTICIPATION OF CIVIL SOCIETY INSTITUTIONS IN COMMUNITY GOVERNANCE**

**Abdugoffarov Ibrahimjon Bakhtiyarjon ugli**

Assistant prosecutor of Boston district prosecutor's office of Andijan region

[abdugofforvibrohim@gmail.com](mailto:abdugofforvibrohim@gmail.com)

**Abstract:** *this article describes the legal status of non-governmental non-profit organizations and their importance in state and community management, as well as the development of the participation of non-governmental non-profit organizations in community management.*

**Key words:** *non-governmental non-commercial organizations, civil society, public associations, trade unions, political parties, public movements.*

So‘nggi yillarda nodavlat notijorat tashkilotlari va fuqarolik jamiyatining boshqa institutlarini qo‘llab-quvvatlash, davlat organlari va ular o‘rtasida ijtimoiy sheriklikni kuchaytirish, ta’sirchan jamoatchilik nazoratini amalga oshirish, shuningdek, ushbu sohani tartibga soluvchi huquqiy bazani takomillashtirish borasida izchil ishlar olib borilmoqda.

Fuqarolik jamiyati institutlarining bir qismi bo‘lgan nodavlat notijorat tashkilotlari (NNT), fuqarolik jamiyati boshqa institutlarining ijtimoiy, sotsial-iqtisodiy faolligini yanada oshirib borish, mamlakatni demokratik yangilash va modernizatsiyalash bo‘yicha islohotlarni amalga oshirishda muhim ahamiyat kasb etadi. Nodavlat notijorat tashkilotlari tizimini keng rivojlantirish, ularni tashkil etish hamda faoliyatini yo‘lga qo‘yish bilan bog‘liq tashkiliy-huquqiy mexanizmlar hamda tartib-taomillarni takomillashtirish va soddalashtirish hamda ularning

jamiyat boshqaruvidagi ahamiyatini oshirishga qaratilgan ko'plab ishlar amalga oshirilmoqda.

Nodavlat-notijorat tashkilotlari bu jismoniy va yuridik shaxslar tomonidan ixtiyoriylik asosida shaxsiy manfaatlarga asoslanmagan holda tashkil etiluvchi tashkilot. Daromad olishni o'z faoliyatining asosiy maqsadi qilib olmagan, shuningdek olingan foydani o'z tarkibidagi kishilar o'rtasida taqsimlanadigan o'zini boshqaruvchi tashkilotdir.

Nodavlat notijorat tashkilotlari jamoat birlashmalari, ijtimoiy fond, muassasa shaklida va qonun hujjatlarida nazarda tutilgan boshqa shakllarda tashkil etilishi mumkin<sup>1</sup>.

Nodavlat notijorat tashkilotlarining bir turi hisoblangan jamoat birlashmalari fuqarolik jamiyatini barpo etishda muhim ahamiyat kasb etadi. Jamoat birlashmalari fuqarolarning xohish-irodalarini erkin bildirishlari natijasida vujudga kelib, shaxslarning huquqlari, erkinliklarini hamda siyosat, iqtisodiyot, ijtimoiy rivojlanish, fan, madaniyat, ekologiya va hayotning boshqa sohalaridagi qonuniy manfaatlarini birgalikda ro'yobga chiqarish uchun birlashgan ixtiyoriy tuzilma jamoat birlashmasi hisoblanadi.

<sup>1</sup> O'zbekiston Respublikasi qonuni, 14.04.1999-yildagi 763-I son "Nodavlat notijorat tashkilotlari to'g'risida"gi qonun

tinchlik va do'stlikni mustahkamlash; qonunda taqiqlanmagan boshqa faoliyatni amalga oshirish maqsadida tuziladi.

Jamoat birlashmalari o'z qatnashchilarining ixtiyoriylikgi, o'zini o'zi boshqarish, teng huquqlilik, qonuniylik va oshkoralik asosida tuziladi va harakat qiladi. Barcha jamoat birlashmalari o'z ta'sis hujjatlari va ustavlarida nazarda tutilgan vazifalarni bajarishda O'zbekiston Respublikasining Konstitutsiyasi va qonunlari doirasida ish yuritadilar<sup>2</sup>.

Fuqarolarning jamoat birlashmasi faoliyatida qatnashishi yoki qatnashmasligi uning huquqlari va erkinliklarni cheklash yoki unga imtiyozlar berish uchun, shuningdek davlat tashkilotida lavozimni egallash sharti yoki qonunda ko'zda tutilgan majburiyatlarni bajarmaslik uchun asos bo'la olmaydi.

O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasining XIII bobi fuqarolik jamiyati institutlari deb nomlanib nodavlat notijorat tashkilotlari, shuningdek jamoat birlashmalari fuqarolarning o'zini o'zi boshqarish organlari, ommaviy axborot vositalari fuqarolik jamiyatining asosini tashkil etishi belgilangan.

Fuqarolik jamiyatida inson ijtimoiy hayotiga kata ahamiyat berilib, uning asosiy maqsadi, inson hayotini saqlash, uning maqsadlarini, hayotiy orzularini shu jamiyatdagi tashkilotlar, ijtimoiy institutlar, guruhlar, oila va boshqa birlashmalar orqali amalga oshirishidir. Bu institutlar, tashkilotlar va guruhlar alohida shaxsga uning hokimiyat manbai ekanligini tushuntirishga yordam beradi va insonlar bu jamoat birlashmalari orqali o'zining siyosiy, iqtisodiy, ijtimoiy va boshqa maqsadlarini amalga oshiradilar.

Demak, ushbu holatda fuqarolik jamiyatini teng huquqli insonlarning

<sup>2</sup> O'zbekiston Respublikasi qonuni, 15.02.1991-yildagi 223-XII-son "O'zbekiston Respublikasida jamoat birlashmalari to'g'risida"gi qonun

jamiyati sifatida, yakka shaxslar yoki jamoalar manfaatlarini ro'yobga chiqarishga ko'maklashadigan jamoat va nodavlat institutlarning tizimi deb bilishimiz mumkin.

O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi 72-moddasida davlat va jamoat birlashmalari o'rtasidagi munosabatlar belgilangan bo'lib "Davlat nodavlat notijorat tashkilotlarining huquqlari va qonuniy manfaatlariga rioya etilishini ta'minlaydi, ularga jamiyat hayotida ishtirok etish uchun teng huquqiy imkoniyatlar yaratadi. Davlat organlari va mansabdor shaxslarning nodavlat notijorat tashkilotlari faoliyatiga aralashishiga, shuningdek nodavlat notijorat tashkilotlarining davlat organlari va mansabdor shaxslar faoliyatiga aralashishiga yo'l qo'yilmaydi" deb belgilangan.

"Jamoat birlashmalari to'g'risida"gi qonunning 6-moddasida esa jamoat birlashmalari huquqlari va qonuniy manfaatlariga rioya etilishi davlat tomonidan ta'minlanadi va Konstitutsiyaga muvofiq jamoat birlashmalari o'z ustvlaridagi vazifalarni bajarishlari uchun shart-sharoit yaratilishiga kafolat beradi.

Ushbu moddaning uchinchi qismida qonunda ko'zda tutilgan hollardan tashqari davlat idoralari va mansabdor shaxslarning jamoat birlashmalari faoliyatiga aralashishiga, xuddi shuningdek, jamoat birlashmalarining davlat idoralari va mansabdor shaxslarning faoliyatiga aralashishiga yo'l qo'yilmasligi belgilangan.

Bu holatda davlat idoralari va mansabdor shaxslarining faqat qonunlarda nazarda tutilgan hollardagina jamoat birlashmalarining faoliyatiga aralashishi mumkin deyishimiz mumkin. Ammo jamoat birlashmalari davlat idoralari va

mansabdor shaxslarining faoliyatiga aralashishishga yo'1 qo'yilmasligi mumkin.

Yuqorida bayon etilganidek, jamoat birlashmalari fuqarolik jamiyatini shakllantirilishida muhim davlat mexanizmlaridan biri hisoblanadi. Shu sababli, jamoat birlashmalari davlat organlari va mansabdor shaxslarining noqonuniy faoliyatlari haqida ishonchli ma'lumotlarga ega bo'lgan holatlarda ularning faoliyatiga aralashishi mumkinligi haqida norma kiritilishi taklif qilinadi. Bu esa jamoat birlashmalarining davlat va jamiyat hayotidagi ahamiyatini oshiruvchi muhim islohotlardan biri bo'lishi mumkin.

## FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Odilqoriyev X. Davlat va huquq nazariyasi. Darslik. – Toshkent: Yuridik adabiyotlar publish, 2022. – 451-b.
2. Narimanov B.A. O'zbekistonda nodavlat notijorat tashkilotlari faoliyatining tashkiliy-huquqiy mexanizmini takomillashtirish: yuridik fanlar doktori (Doctor of Science) dissertatsiyasi avtoreferati. Toshkent – 202375-b.
3. Черкесов К.А. Конституционное право на обращение в органы публичной власти в государствах - членах СНГ и странах Балтии: сравнительно-правовое исследование: дис. канд. юрид. наук: 12.00.02. М., 2010. С. 9.
4. Ширококов С.А. Конституционное право человека и гражданина на обращение: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.02. Екатеринбург, 1999. С. 14; Он же. Конституционное право человека и гражданина на

- обращение: учеб. пособие. Пермь, 2002. С. 6.
5. Нилов Д.Г. Обращения граждан: понятие и виды // Проблемы укрепления законности и правопорядка: наука, практика, тенденции. 2010. № 3. С. 12.
6. O'zbekiston Respublikasining Konstitutsiyasi 01.05.2023-yil.
7. "Nodavlat notijorat tashkilotlari to'g'risida"gi O'zbekiston Respublikasining qonuni. 14.04.1999, 763-I son.
8. "Jamoat birlashmalari to'g'risida"gi O'zbekiston Respublikasining qonuni. 15.02.1991, 223-XII-son.